

140312
Dnr: 2014/10
Handläggare: Marie-Louise Luther

Folkhälsomyndigheten
171 82 Solna

Remissvar på Folkhälsomyndighetens allmänna råd om städning i skolor och förskolor, Dnr 1598/2014-9.1.1

Astma- och Allergiförbundets synpunkter (med fetstil):

Generellt:

Förslag på tillägg; **Även fritidshem bör omfattas av råden**, vilket bör framgå i rubriken eller förklaras i inledningen. Vi anser också att **försiktighetsprincipen** i Miljöbalken bör tillämpas vid utformandet av allmänna råd då det saknas tillräcklig kunskap i en fråga, men då det finns risk för människors hälsa. **Försiktighetsåtgärder** som visat sig ha effekt för att undvika olägenhet för människors hälsa (t ex allergisymtom) bör tillämpas.

Motivering: Även om fritidshem ofta är integrerade med skolans lokaler är inte alltid detta fallet. Rapporten Allergi i förskola och skola 3) visar på stora brister när det gäller det allergiförebyggande arbetet i landets skolor och förskolor, något som bör tas på stort allvar när Folkhälsomyndigheten utformar vägledning för lokala tillsynsmyndigheter.

Olägenhet för människors hälsa:

Förslag på tillägg: **städningen bör kunna utökas och frekvens och städmetod anpassas utifrån känsliga personer med allergisjukdom. Den utökade städningen bör framgå av skriftligt städschema för verksamheten.**

Motivering: Vid bedömning av olägenhet för människors bör hänsyn tas till personer som är något mer känsliga än normalt, t ex allergiker. 1) Inomhusluftens kvalitet påverkas av bl a städningens omfattning och val av metoder. Luftburna partiklar kan ge upphov till olika ohälsosymtom som exempelvis irritation i luftvägar och slemhinnor i ögon och näsa. För personer med luftvägsallergi kan bristfällig städning medföra ökat behov av mediciner. Städning är viktig för alla, men särskilt för dem med allergi eller annan överkänslighet. Barn och personer med allergi/överkänslighet ska inte få förvärrade besvär av att vistas i skolans eller förskolans lokaler. Barn, som är känsligare än vuxna och vistas mer på golvet, ska inte heller behöva utsättas för hälsorisker på grund av kemikalier från inredning, byggmaterial mm som ofta samlas i damm.

Planering av verksamheten:

Vi föreslår följande tillägg:

- ”textilier såsom lösa textila mattor, stoppade möbler och gardiner bör användas så sparsamt som möjligt. **Heltäckande textila mattor bör inte förekomma varken i skolor, förskolor eller fritidshem**”.

- **Pälsdjur och fåglar bör undvikas inom förskolan eller skolan.**
- **Till hjälp för barn med allergi kan en god grundstädning kompletteras med information och särskilda ordningsregler för att minska förekomsten av pälsdjursallergen eller starka dofter.**

Motivering: heltäckande textila mattor samlar med tiden damm och allergiframkallande ämnen som sedan avges till inomhusluften när man går på dem. Det finns skäl att använda sig av den så kallade försiktighetsprincipen i Miljöbalken och råda skolor och förskolor att helt undvika heltäckande mattor i barnens miljö. Även om det behövs mer forskning om hälsorisker finns det tillräcklig kunskap från forskning och erfarenheter av problem med heltäckande mattor, särskilt för personer med astma, allergi och annan överkänslighet. Det är ofta svårt att ta bort en redan inlagd heltäckningsmatta när det med tiden blir problem med städningen och luftkvalitén. Det finns andra alternativa akustiklösningar som är bättre ur allergisynpunkt än att lägga in svårstädade heltäckningsmattor. Att minska barngruppernas och klassernas storlek är en viktig del i arbetet för att minska bullerproblemet.

Det är också nödvändigt att tydliggöra för lokala tillsynsmyndigheter vad som gäller. Vi är oroade över att det finns rättsfall där den lokala tillsynsmyndigheten (Miljökontoret i Norrhälsinge) krävt att gamla heltäckande mattor i en skola skulle tas bort men Mark- och Miljödomstolen inte gått på Miljökontorets linje. Hur ska tillsynsmyndigheterna kunna undanröja risker för ohälsa på grund av heltäckningsmattor när det finns sådan okunskap i rättsväsendet om hälsorisker ur allergisynpunkt med heltäckningsmattor? 2)

Rapporten Allergi i förskola och skola 3) tar upp att flera studier har visat att i lokaler med normenlig luftomsättning, liten mängd dammsamlade inredning och frekvent städning som också omfattar inredningen är halterna av damm och allergen lägre än i andra klassrum. Textil inredning och möbler med öppen förvaring är ofta svåra att städa och fungerar som reservoarer för damm och allergener. I klassrum med mer textilier var det mer damm på ytorna. Det var mer damm och allergener per ytenhet i textila heltäckningsmattor än på hårda golv och dammet från heltäckningsmattor var mer biologiskt aktivt än damm från hårda golv. Elever 12-13 år gamla som gick i skolor med heltäckningsmattor hade mer allmän- och luftvägssymtom än elever i skolor utan heltäckningsmattor och efter att mattorna tagits bort minskade symtomen. 3)

Se även fakta i kunskapssammanställning från Astma- och Allergiförbundet. 4) Dessutom har andelen barn med läkarдиаgnosticerad astma ökat med 50% de senaste åren vilket ytterligare motiverar en lättstädad inomhusmiljö. 5) Rapporten Allergi i förskola och skola 3) visar också att kunskapen brister när det gäller allergiförebyggande arbete hos skolans personal och rektorer. Vår erfarenhet är att rektorer lätt låter sig övertalas av försäljare av heltäckande mattor utan att förstå vilket städbehov som krävs och vad det kan innebära på sikt ur hälsosynpunkt för dem som har astma och allergi.

Även om det finns andra studier som inte kunnat visa något samband mellan textila mattor och astmabesvär anser vi att försiktighetsprincipen bör tillämpas och att det tydligt ska stå i det allmänna rådet att heltäckningsmattor bör undvikas i skolor, förskolor och fritidshem!

Det är ofta svårt för barn med pälsdjursallergi eller överkänslighet mot dofter att parfymer att vistas i skolan eller skolan om det saknas rutiner och information för att minska pälsdjursallergen och dofter. Vägledning om detta fanns med i de tidigare råden om städning, men saknas i det nya förslaget. **Vi anser att det är viktigt med tydlig vägledning enligt Miljöbalken om försiktighetsåtgärder för att minska både pälsdjursallergen och starka dofter**

i barnens miljöer eftersom dessa problem är vanliga och enbart städning inte har effekt på dessa riskfaktorer. Om råd för att minska allergen halter från pälsdjur och starka dofter inte kan ingå som en del i råden om städning anser vi att separata allmänna råd om detta bör tas fram.

Studier visar att allergenhalten i skolor har samband med antalet djurägare och att klasser med få eller inga djurägare har lägst allergenhalter, alternativt där det finns sk "skolkläder" med sluss. *Rapporten Allergi i skola och förskola visar också att mängden pälsdjursallergen i skolor och förskolor vanligen är lägre än i bostäder med pälsdjur, men för känsliga barn utan pälsdjur i hemmet kan exponeringen i skolan vara den som har mest betydelse för att framkalla överkänslighetsbesvär. Mängden djurallergen tycks vara högre i skolor än i förskolor och halterna i skolor är också tillräckligt höga för att inducera allergisk sensibilisering hos barnen, åtminstone när det gäller kattallergen.* 3)

Astma- och Allergiförbundet har kontaktat miljöjurist Andrea Hjärne Dalhammar 6) som svarar att tillsynsmyndigheter enligt Miljöbalken inte bara kan ställa krav som har med lokalerna och lokalernas skötsel att göra utan även på olägenheter för människors hälsa som orsakas av själva verksamheten, t ex pälsdjursallergen och starka dofter. Miljöbalken omfattar enligt förarbeten personer som är något känsligare än normalt, exempelvis allergiker. Det finns rättsfall som bland annat handlar om att man inte får ha djur inne i skolan (dom i Miljödomstolen 2008-02-06). Det måste dock finnas faktisk möjlighet för skolan eller förskolan att kunna följa kraven från tillsynsmyndigheten, men att ställa krav på rutiner för information som en del av egenkontrollen för att begränsa pälsdjursallergen och starka dofter vore enligt henne ett fullt lagligt krav.

Städrutiner och städschema:

Förslag på tillägg: ...egenkontrollförordningen bör innehålla dokumenterade städrutiner **och skriftligt städschema.**

Städningens omfattning:

Förslag på tillägg:

- **Utökad städning kan behövas för personer som är känsligare än normalt, tex personer med allergisjukdom. Det bör då framgå av det skriftliga städschemat (se synpunkter under olägenhet för människors hälsa).**
- storstädning bör förutom tvätt av leksaker och utklädningskläder även omfatta tvätt av textilier som ev gardiner minst en gång årligen. **Storstädning kan behövas oftare om det finns barn med uttalad allergi.**

Kemiska produkter för städning

Vi föreslår ett tillägg; under oparfymerade produkter - **Så lite kemiska rengöringsmedel som möjligt bör användas.**

Vi föreslår en ny rubrik med följande råd utifrån kunskapskravet i Miljöbalken:

Kunskaper vid städupphandling

- **för att kunna bedöma behovet av mängden städning och vilken städmetod som ska användas måste den som upphandlar städning ha god kunskap om lokalerna och dess verksamhet, belastning, areal samt inredning.**
- **de som anlitas för städning bör ha bra städrutiner, välutbildad personal med god kunskap om städning och rengöringsprodukter. Städbolaget bör arbeta med kvalitets-säkring av sin verksamhet.**
- **tydliga avtal med angivna städmetoder och städfrekvens bör upprättas.**

-beställaren bör inom ramen för verksamhetens egenkontrollförelörelsen själv kontrollera att städningen utförelsen enligt avtalet och framför allt att de som nyttjar lokalerna är nöjda med städningen. 7)

Bakgrund

Astma- och Allergiförbundet är en intresseorganisation som tillvaratar intressen för personer med allergisjukdomar. Organisationen har idag ca 20 000 medlemmar och ingår i Handikappförbunden. Allergi och annan överkänslighet har ökat under de senaste decennierna och tillhör numera våra mest utbredda kroniska sjukdomar. Ungefär vart tredje barn har en pågående allergisjukdom och ca 9% av barnen har läkardiagnostiserad astma, vilket är en ökning med 50% sedan 2003 då andelen var 6%. 5) Minst 25% av den vuxna befolkningen har pågående allergisjukdom och 10% av den vuxna befolkningen har astma.8) För personer med astma, allergi och annan överkänslighet är en god inomhus- och utomhusmiljö av stor betydelse för att må bra. Allergi är en dold funktionsnedsättning. Det innebär att det ibland kan vara svårt att få förståelse och gehör för att vidta åtgärder t ex i inomhusmiljön. Inte desto mindre är det viktigt att åtgärder vidtas för att personer med allergisjukdomar ska må bättre.

Maritha Sedvallson
Ordförande, Astma- och Allergiförbundet

Källor:

- 1) Huvudbetänkande Miljöbalksutredningen SOU 1996:103, avsnitt 13.4.1
- 2) Överklagan till MÖD av mål nr M 851-13, Överklagande om att Hudik Friskoleutbildning AB ska redovisa åtgärdsplan för att ta bort heltäckningsmattor i skolan
- 3) Rapport Allergi i förskola och skola, Socialstyrelsen 2013;
; <http://www.folkhalsomyndigheten.se/pagefiles/12949/allergi-skola-forskola.pdf>
- 4) Rapport om heltäckningsmattor och allergi, Astma- och Allergiförbundet 2007;
- 5) Miljöhälsorapport 2013, Institutet för miljömedicin och Karolinska Institutet;
<http://www.imm.ki.se/MHR2013.pdf>
- 6) Andrea Hjärne Dalhammar, miljöjurist i Malmö stad, e-post: andrea.hjarne-dalhammar@malmoe.se
- 7) Broschyr Städa bör man – råd för skolor och förskolor, Miljökontoret i Uppsala kommun;
http://www.uppsala.se/Upload/Dokumentarkiv/Extern/Dokument/Skola_o_forskola/st%C3%A4da_broschyr.pdf
- 8) Miljöhälsorapport 2009, Socialstyrelsen och Karolinska Institutet;
<http://ki.se/content/1/c4/57/25/MHR2009.pdf5>